

การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจของชาวไร่นามุสลิม : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชน"ปัตตานี"

นายศรีพงศ์ อุดมครบ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

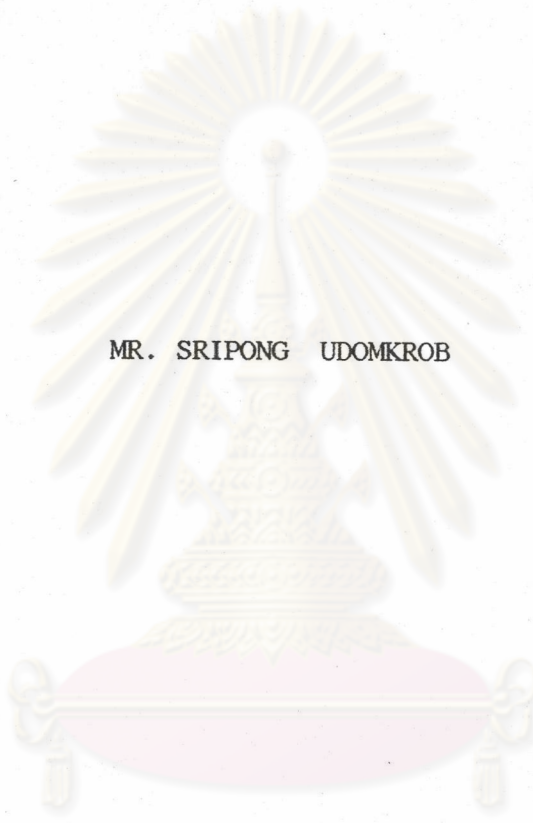
ISBN 974-633-248-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

11016322

ECONOMIC ORGANIZATION OF MUSLIM PEASANTS :

A CASE STUDY OF "PATTANI" COMMUNITY

MR. SRIPONG UDOMKROB

A Thesis Submitted in Partial of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of Sociology and Anthropology
Graduate School

Chulalongkorn University

1996

ISBN 974-633-248-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจของชาวไร่นามุสลิม :

ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชน "ปัตตานี"

โดย

นายศรีพงศ์ อุคมนตรี

ภาควิชา

สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษา

รศ.ดร.ปรีชา คูวินทร์พันธุ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ อุงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คูวินทร์พันธุ์)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุภางค์ จันทวานิช)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

ศัพท์ อุดมครบ : การศึกษาระบบทางเศรษฐกิจของชาวไร่นามุสลิม : ศึกษาเฉพาะกรณี
ชุมชน "ปัตตานี" (ECONOMIC ORGANIZATION OF MUSLIM PEASANTS : A CASE
STUDY OF "PATTANI" COMMUNITY) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.ปรียา สุรินทร์พันธ์,
185 หน้า ISBN 974-644-248-1

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ (1) ศึกษาการศึกษาระบบทางเศรษฐกิจของชาวไร่นามุสลิม
(2) ศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการศึกษาทางเศรษฐกิจ (3) ศึกษาการปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ
ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวไร่นามุสลิม โดยมีสมมติฐานว่า
(1) การศึกษาระบบทางเศรษฐกิจของชุมชนชาวไร่นามุสลิม มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะการศึกษาระบบ
ทางเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมของชุมชนไปสู่ระบบทางเศรษฐกิจแบบสมัยใหม่เพิ่มมากขึ้น (2) ระบบค่านิยม
ตามวัฒนธรรมมลายูและความเชื่อทางศาสนาอิสลามมีอิทธิพลต่อชีวิต และการปรับตัวของชาวไร่นามุสลิม
ในชุมชนโดยช่วยชะลอการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมไม่ให้เกิดขึ้นรวดเร็วเกินไปนัก

แนวความคิดสำคัญที่ใช้ในการศึกษา มี 3 ประการคือ (1) แนวคิดทางมานุษยวิทยาเศรษฐกิจ
(2) แนวคิดการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย (3) แนวคิดเศรษฐกิจศาสตร์เชิงจริยธรรม พบว่า การศึกษาระบบ
ทางเศรษฐกิจของชาวไร่นามุสลิมเป็นผลมาจากปัจจัย 4 ประการ (1) การขยายตัวของเศรษฐกิจเชิง
พาณิชย์ (2) การขยายตัวของอำนาจและกลไกของรัฐ (3) สภาพแวดล้อมชีวิตของชุมชน (4) ระบบค่านิยม
ของชุมชน

การขยายตัวของเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ การขยายตัวของอำนาจและกลไกของรัฐ และข้อจำกัดทาง
สภาพแวดล้อมชีวิตของชุมชน อันเป็นผลมาจากการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยทำให้ระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิม
ของชุมชนเปลี่ยนไปเป็นระบบการผลิตเพื่อการค้ามากยิ่งขึ้น มีผลให้แบบแผนชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคม
เปลี่ยนแปลงไปหลายประการ เช่น เกิดอาชีพแรงงานรับจ้างในภาคการเกษตร และนอกภาคเกษตร
และนอกภาคการเกษตร พฤติกรรมในการบริโภคในชีวิตประจำวัน เป็นต้น แต่ระบบค่านิยมของชุมชนซึ่งมี
พื้นฐานมาจากค่านิยมทางศาสนาอิสลามและวัฒนธรรมมลายูได้ช่วยชะลอไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น
รุนแรงเกินไป ชุมชนแห่งนี้จึงมีการศึกษาระบบแบบ "ทวิลักษณ์" อยู่ในตัวเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ..... สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
สาขาวิชา ..... มานุษยวิทยา
ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนิสิต .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

#C530541 : MAJOR SOCIOLOGY AND ANTHROPOLOGY
KEY WORD: ECONOMIC ORGANIZATION /MUSLIM PEASANT/
SRIPONG UDOMKROB : ECONOMIC ORGANIZATION OF MUSLIM PEASANTS :
A CASE STUDY OF "PATTANI" COMMUNITY. THESIS ADVISOR : ASSOC.
PROF. PRECHA KUWINPANT, Ph.D. 185 pp. ISBN 974-633-248-1

The objectives of the thesis are (1) to study economic organization of muslim peasants, (2) to study factors effecting economic organization and (3) to study adjustment of muslim peasants to changes that occurred after the First National Economic Plan.

The hypothesis are : (1) economic organization of muslim peasants are changing from traditional economic organization to modern economic organization. and (2) Value system of the Malay culture and belief in Islamic religion effect on the way of life and adjustment of peasants in this community, it slow down socio-economic change not too drastically.

The important concepts of analytical framework are : (1) The Anthropology-Economic concepts (2) The Modernization concepts and (3) Economic ethics. Economic organization of the muslim peasants base on 4 factors : (1) economic development (2) modernization (3) community ecology and (4) community value system.

Modernization as a changing process is stemming from development, increasing of state authority and limit of community ecology. Traditional economic organization become modernized such as changes in production pattern, daily consumption requirement, and changes in consumption pattern and needs. But the community Islamic values function to slow down the adjustment of the peasants life, not too drastically disrupted.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา.....มานุษยวิทยา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา.....2538.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เสร็จสิ้นสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างสูงจากท่านอาจารย์ รศ.ดร.ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ ผู้ซึ่งให้ความรู้ ความคิดเห็น ตลอดทั้งเป็นกำลังใจให้ผู้เขียน สามารถฝ่าฟันปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มาได้ และที่จะลืมเสียไม่ได้คือความเมตตาจากชาวบ้านในชุมชน "ปัตตานี" ทุกท่านที่กรุณาให้ความช่วยเหลือผู้เขียนในด้านที่พัก อาหารการกิน และอนุญาตให้ผู้เขียนเข้าไปศึกษาเรื่องราวในวิถีชีวิตของพวกเขาได้ และที่ขาดเสียไม่ได้คือ ต้องขอขอบพระคุณ รศ.ดร. อมรา พงศาพิชญ์ และ รศ.ดร.สุภาวงศ์ จันทวานิช ซึ่งกรุณา ร่วมเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้ความรู้ตลอดทั้งคำแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์ ครั้งนี้ และเหนืออื่นใดคือขอขอบคุณ คุณจิรวรรณ อุดมกรบ ภรรยาผู้เสียสละทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อช่วยให้ผู้เขียนประสบความสำเร็จ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฉ

บทที่

1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
แนวความคิดสำคัญของวิจัย.....	6
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
สมมุติฐานในการวิจัย.....	23
คำจำกัดความเชิงปฏิบัติการ.....	24
ขอบเขตในการวิจัย.....	25
วิธีการศึกษาและวิธีการวิจัย.....	26
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	26
2. ลักษณะทางกายภาพและสังคมบางประการ.....	27
ประวัติความเป็นมาของจังหวัดปัตตานี.....	27
สภาพทั่วไปของจังหวัดปัตตานี.....	30
อำเภอโคกโพธิ์.....	34
ชุมชนปัตตานี.....	39
ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของชุมชน.....	42

อาชีพและการประกอบอาชีพ.....	47
อาหารการกิน.....	49
การศึกษาภายในชุมชน.....	51
ด้านสุขภาพอนามัย.....	54
3. โครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรม.....	57
ครอบครัว.....	57
เครือญาติ.....	61
การแบ่งมรดก.....	65
การรวมกลุ่มทางสังคม.....	65
ศาสนาอิสลาม.....	68
ศูนย์รวมทางศาสนาของชุมชน.....	74
ความคิดเชิงเศรษฐกิจของอิสลาม.....	77
4. พัฒนาการทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของอำนาจรัฐ.....	79
ยุคชุมชนปัตตานี.....	79
ยุคการขยายตัวของอำนาจและกลไกรัฐ.....	84
ยุคการขยายตัวของเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์.....	94
ยุคขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ.....	98
5. การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจของชุมชน.....	104
ระบบการผลิตของชุมชนปัตตานี.....	104
การทำนา.....	106
การทำสวนยางพารา.....	121
กิจกรรมการผลิตอื่น ๆ.....	137

สารบัญ (ต่อ)

ภาพรวมของการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจของชุมชน.....	141
รูปแบบการใช้ที่ดิน.....	141
แรงงานที่ใช้ในการผลิต.....	145
ทุนที่ใช้ในการผลิต.....	147
ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับตลาด.....	150
6. กลไกในการปรับตัวของชาวไร่นามุสลิม.....	161
ความสัมพันธ์ในระบบซอ์.....	161
ระบวะหี่.....	164
ทางเลือกในการปรับตัวของชาวไร่นา.....	166
7. ข้อเสนอแนะการเปลี่ยนแปลงในอนาคต.....	169
บรรณานุกรม.....	180
ประวัติผู้เขียน.....	185

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

1. ตารางการประกอบอาชีพของคนอายุ 14-16 ปี.....	48
2. ตารางแสดงระดับการศึกษาของชุมชนปัตตานี.....	54
3. ตารางแสดงพื้นที่สวนยางในเขตป่าสงวนแห่งชาติ, อุทยานแห่งชาติ และ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า.....	101
4. ตารางแสดงสัดส่วนการถือครองพื้นที่สำหรับการทำนาในเขตชุมชนปัตตานี....	113
5. ตารางแสดงอัตราการลงทุนขั้นต่ำของการทำนาในเขตชุมชนปัตตานี.....	118
6. ตารางแสดงสัดส่วนการถือครองพื้นที่สวนยาง.....	128
7. ตารางแสดงอัตราการลงทุนครั้งแรกที่เข้าในการผลิตยางแผ่น.....	132
8. ตารางแสดงราคารับซื้อเฉลี่ยยางพาราในตลาดรับซื้อท้องถิ่น.....	134
9. ตารางแสดงจำนวนร้านค้าจำหน่ายอุปกรณ์การเกษตร.....	155
10. ตารางแสดงจำนวนร้านค้าที่รับซื้อผลผลิตยางพารา.....	157
11. ตารางแสดงจำนวนการตัดสินใจเลือกขายยางพารา.....	159

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่

1.	แผนที่จังหวัดปัตตานี.....	31
2.	แผนที่ชุมชนปัตตานี.....	41
3.	ภาพแสดงลักษณะการตั้งบ้านเรือนของชุมชนปัตตานี.....	45
4.	แผนผังแสดงการนับเครือญาติ.....	65
5.	ภาพแสดงมัสยิดและศูนย์รวมทางศาสนาของชุมชนปัตตานี.....	76
6.	แผนที่แสดงการนำพื้นที่เพื่อการผลิตในชุมชนปัตตานี.....	105
7.	ภาพแสดงพื้นที่ทำนาและการเตรียมพื้นที่ปลูกข้าว.....	109
8.	ภาพแสดงการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากการทำนา.....	111
9.	ภาพแสดงลักษณะสวนยางและการทำยางแผ่นของชุมชนปัตตานี.....	125
10.	ภาพแสดงกิจกรรมการซื้อขายในตลาดนัด.....	152
11.	ภาพแสดงเครือข่ายความสัมพันธ์ในระบบซอส์.....	163

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย